

АБДУРАҲИМ ЭРКАЕВ

СОБИТҚАДАМ КАРВОН

АБДУРАҲИМ ЭРКАЕВ

СОБИТҚАДАМ КАРВОН

ТОШКЕНТ «МАЪНАВИЯТ» 2010

Миллий мустақиллигимизнинг 19 йиллик байрамини нишонлашга ҳозирлик қўраётган халқимиз истиқдолни қўлга киритишимиз, ўтган давр мобайнида эришган барча тарихий муваффақиятларимизни бевосита Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти Ислон Каримов номи ва фаолияти билан боғлайди. Юртбошимиз томонидан республикамизнинг тенглар ичра тенг, дунё ҳамжамияти эътибори ва эътирофига сазовор давлат сифатида шаклланиши, оёққа туриши ҳамда бардавом ривожланиши йўлида олиб борилган саъй-ҳаракатлар, дарҳақиқат, бугун кўплаб мамлакатларда катта қизиқиш уйғотмоқда.

Кўлингиздаги рисола халқимиз ҳаётини фаровонлаштиришда, унинг дунёқарашини тубдан ўзгартиришда муҳим аҳамият касб этган ислохотлар йўлидаги илк қадамлар, мамлакат ва миллатни бир тану бир жон бўлиб, ўз келажagini ўз қўли билан яратувчи, эртанги кунга умид ва ишонч билан боқувчи халққа айлангирган миллий ғоянинг мақсад-моҳияти, юртимиз саноати, қишлоқ хўжалиги, ижтимоий-маданий турмушининг турли соҳаларида қўлга киритилаётган ютуқлар ортида турган бунёдкорлик ишлари тўғрисида қизиқарли ҳикоя қилади.

Э 4702620204-12
M25(04)-10

ISBN 978-9943-04-123-3

© «Маънавият», 2010

Бу дунёда бир-бирига ўхшаш икки халқ ёхуд икки мамлакатни топиб бўлмайди. Ҳатто бир халқ тақдир тақозоси билан икки мамлакатда яшаб қолса, шу мамлакатлар-да ўзаро фарқ қилади. Мисол тариқасида Жанубий Корея ва КХДРни ёки бир-бирини ҳанузгача тўлиқ тушуна олмаётган болқон халқларини эслаш мумкин. Чунки ҳар бир мамлакат ўзининг имкониятларини, иқтисодий ва интеллектуал салоҳиятини чамалаб ўз тараққиёт йўлини, ички ва ташқи сиёсатини танлайди, жорий ва истиқболли дастурлар тузади. Баъзи давлатлар келажак йўлини аниқ белгилаб олади, ўзига мос тараққиёт моделини яратади, айримлари эса гўё аввалдан тайёр «самарали» усулларни, ўзга давлатлар тажрибасини, маслаҳатини қўллашга шошади. Бундай ҳолларда, уларнинг қандайдир уринишлари вақтинча ижобий натижа берса, бошқалари самарасиз кетади, ҳатто баъзи уринишлари тескари натижага олиб келиши, жамиятни бўлиб юбориши, миллий бойликлар талон-тарож қилиниб, охир-оқибатда мамлакат ва миллат иқтисодий ҳамда сиёсий инқирозга дуч келиши мумкин.

Шукрки, Президент Ислом Каримов раҳбарлигида шўро бўйинтуруғидан қутулган она Ўзбекистонимиз мустақилликнинг биринчи кунлариданоқ ўз тақдир йўлини — тараққиёт моделини аниқ белгилаб олди. Мана шу сабаб ёш мамлакатимиз 19 йил давомида бирор марта иқтисодий ёки сиёсий инқирозга учрамади, халқимиз ички ва ташқи таҳдидларни, қийинчиликларни ҳамжихатлик билан енгиб

ўтди, бировларнинг «нажот қўллари»га термулишга кунимиз қолгани йўқ. Юртимиз бугунги кунда ислохотларни босқичма-босқич, собитқадамлик билан, объектив шарт-шароитларни, ўз иқтисодий имкониятларини, жаҳон сиёсати, бозори талабларини, халқ онги, тафаккуридаги ўзгаришларни ҳисобга олиб, муваффақиятли амалга ошираётган, барқарор ривожланиш йўлига тушиб олган мамлакатлар қаторига киради. Буни 2008 йилнинг иккинчи ярмида жаҳонда бошланган ва ҳозир ҳам давом этаётган молиявий-иқтисодий инқироз яққол кўрсатди.

Жаҳон инқирози, албатта, Ўзбекистонга ҳам таъсир қилмай қолмади, чунки кун сайин ривожланаётган мамлакатимиз иқтисодиёти ташқи бозор билан мустаҳкам боғланган: маҳсулотларимиз дунёнинг 139 мамлакатига экспорт қилинади, ўз навбатида биз ҳам кўплаб мамлакатлардан зарур маҳсулотлар ва технологияларни харид қиламиз. Аммо Ўзбекистонда ички бозорнинг барқарорлиги, ишончли молия-кредит тизими яратилгани, вақтида инқирозга қарши аниқ чора-тадбирлар дастури тузилиб, амалиётга жорий қилингани, маҳсулотларни сотиш учун янги бозорлар излаб топилаётгани мамлакат ҳаётига инқироз таъсирларини сезиларли юмшатди. Инқирозга қарши чора-тадбирлар дастури ва 2008 йил якунларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси йиғилишидаги Президентимиз Ислон Каримовнинг кўрсатмаларидан келиб чиқиб, экспорт учун Осиё, Жанубий Америка ва бошқа минтақаларда янги бозорлар изланди. Натижада, 2010 йилнинг биринчи ярмида 26 та янги мамлакатга товарлар ва хизматлар экспорт қилинди, экспорт ҳажми 14,3 фоизга ўсди.

Ўзбекистоннинг бу ва бошқа тажрибалари бугун жаҳонда катта қизиқиш уйғотмоқда. Тошкентда маз-

кур масалаларга бағишланган қатор халқаро анжуманлар бўлиб ўтди. Ана шулардан бирининг қатнашчиси, украиналик журналист Димитрий Дроботун «День» номи кундалик бутунукраина газетасида Ўзбекистонни «Осиё йўлбарси» эмас, балки «Осиё арслони» деб атайти. Қолаверса, Осиё Тараққиёт Банки (ОТБ) нинг 43-йиллик мажлиси 1 – 4 май кунлари айнан Тошкентда ўтказилиши ҳам мутлақо тасодиф эмас.

Ўзбекистонда макроиқтисодий мувозанат ва барқарор иқтисодий юксалиш таъминланмоқда. 2009 йилда ялпи ички маҳсулот ўсиши 8,1, 2010 йилнинг I ярмида 8,0 фоизни ташкил этди. Ўтган йилда миллий иқтисодиётимизга жалб қилинган инвестицияларнинг умумий ҳажми қарийб 26 фоизга, жумладан, хорижий инвестициялар 68 фоизга кўпайди. 2010 йилнинг биринчи ярмида ўзлаштирилган инвестициялар ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 2,3 мартага ошгани, турмуш фаровонлигининг ўсиши туфайли аҳоли омонатларининг 41,8 фоизга кўпайгани ҳам юқорида таъкидланган барқарор юксалишнинг аниқ далиллариدير.

Ўзбекистон жаҳон майдонида энг ишончли ҳамкорлардан ҳисобланади. Шу сабабдан хорижий инвестициялар ҳажми йилдан-йилга ортиб бормоқда. Масалан, 2010 йилнинг биринчи ярмида ўтган йилга нисбатан 1,3 марта кўп тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ўзлаштирилди.

Инқирозга қарши чоралар дастури доирасида банк тизимини мустаҳкамлаш мақсадида амалга оширилган ишлар кейинги икки йилда республикамиз тижорат банкларининг жами капиталини 2 баравар кўпайтириш имконини берди. Ушбу банкларда капиталнинг етарлилик даражаси 23 фоиздан ошади. Бу Базель қўмитаси томонидан белгиланган

халқаро стандартлардан қарийб уч баравар кўлдир. Аини вақтда мамлакатимиз банк тизимининг жорий умумий ликвидлиги ташқи тўловлар бўйича банкларнинг жорий мажбуриятларидан 10 баравар ортиқ.

ОТБ Бошқарувчилар кенгашининг йиллик мажлиси доирасида имзоланган янги кредит битимларида Ўзбекистоннинг муҳим тармоқларида амалга ошириладиган, умумий қиймати 1 миллиард АҚШ долларида ортиқ лойиҳаларни молиялаштириш кўзда тутилмоқда.

Ўзбекистон эришган муваффақиятлар асосида, биринчидан, Юртбошимиз раҳбарлигида давлатнинг жорий ва истиқболли, тактик ва стратегик сиёсати оқилона олиб борилаётгани, мамлакатимиз, халқимиз имкониятларига, салоҳиятига мос «ўзбек модели»нинг яратилгани ётибди.

Иккинчидан, одамларнинг ўз Президентига, давлатига, эртанги кунига ҳамда ўзига ишончи улкан аҳамият касб этипти. Халқимиз тинч-осойишта, хотиржам меҳнат қилмоқда. Орзу-ҳавасларини амалга ошириш йўлида кимдир фарзанд тарбияси, ўқиши билан машғул, бошқа биров тўй ташвишлари билан юрибди, яна кимдир ихлос билан уй-жой қуряпти. Агар одамларда эртанги кунга мана шу ишонч бўлмаганида, уларнинг ўзаро муносабатларида худбинлик, ғараз унсурлари ва асабийлик кўпроқ, самимийлик, меҳр-оқибат кам бўларди, ижтимоий муҳит бузилиб, эртанги кун хавотири, молпарастлик, бахиллик устунлик қиларди.

Бу улкан муваффақиятларни, келажаги буюк Ўзбекистоннинг собитқадамлик билан илгари боришини таъминлаётган тарихий ислохотлар дастлаб

Юртимизда амалга ошириляётган ҳар бир йирик лойиҳа ва дастур, барча соҳалардаги ислоҳотлар, мамлакатни янгилаш ва модернизация қилишнинг пировард натижаси инсонга қаратилган бўлиб, унинг манфаатларини қондиришга, имкониятларини юзга чиқаришга хизмат қилади. «Ислоҳот ислоҳот учун эмас, инсон учун» деган тамойилнинг, «Бу муқаддас Ватанда азиздир инсон!» деган эзгу шиорнинг мазмун-моҳияти ҳам айнан шунда.]

Инсонни восита эмас, мақсад деб билиш, бунинг учун жамиятдаги барча тадбирларни, амалга ошириладиган ишларни инсон манфаатига хизмат қилдириш сиёсати аслида Ислом Каримов Қашқадарё вилоятида раҳбар бўлиб ишлаган йилларда воҳамизда бошланган эди.] Ишлаб чиқаришни бошқаришда маъмурий-буйруқбозликдан иқтисодий усулларга ўтиш ҳам ўшанда синаб кўрилганди. Буни қуйидаги аниқ мисоллар орқали кўриш мумкин.

Биринчиган, вилоятнинг янги раҳбари асосий эътиборни инсон қадр-қимматини жойига қўйиш, одамларни ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилишга қаратган эди. Ўша йиллар «пахта иши» бўйича «қамақамалар» авжга чиққан, одамлар чорасизликдан, марказ зўравонлигидан қўрқиб саросимага тушиб қолганди. Мана шундай офир, шўро раҳбарияти ҳар бир ҳаракатни қаттиқ назорат қилиб турган шароитда қанчалаб ноҳақ жабр кўрган одамлар, оилалар ҳимоя қилинди, адолат ва ҳақиқатни, халқ ва миллат ғурурини тиклаш учун дадил кураш олиб борилди.

Иккинчиган, меҳнат жамоаларида «қайта куриш» сиёсати туфайли таранглашиб кетган маънавий муҳит яхшиланди, бошбошдоқлик даражасига келиб қолган ишлаб чиқариш интизоми мустаҳкамланди. Саноат корхоналари ва хўжаликларда ишловчи меҳ-

наткаш инсонга зарур шароитлар яратиш ижтимоий муҳим вазифа сифатида кун тартибига қўйилди. Дала шийпонлари, фермаларда уй-рўзғорга керакли кундалик моллар билан савдо қилувчи дўконлар, газета ва журналлар, янги китоблар қўйилган дам олиш хоналари, йирик саноат корхоналарида маърифат хоналарига қўшимча «руҳий тетиклаштириш» хоналари ташкил этилди. Мавсум пайти дала бошига концерт бригадалари, кинофильмлар, маърузачилар, шоирлар ва ёзувчилар юборилди.

Учинчиган, деҳқонларга, механизаторларга ёниги-мойлаш материаллари, эҳтиёт қисмлар, ўғит ва бошқа зарур нарсалар далага етказиб бериладиган бўлди. Таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатиш ишлари ҳам даланинг бошида ташкил этилди. Бугун — бозор иқтисодиёти шароитида фермерларга шундай хизмат кўрсатувчи тузилмалар пайдо бўлгандан кейин, бу табиийдек туюлади. Ўша пайтларда эса бу мутлақо қутилмаган янгилик эди. Айтиш мумкинки, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқаришни ва хизмат кўрсатишни ташкил этишнинг айрим шакллари ва тамойиллари Қашқадарёда синовдан ўтказилганди.

Тўртинчиган, сарф-харажатларни чек усулида назорат қилиш, деҳқоннинг ўз меҳнати пировард натижаларидан манфаатдорлигини ошириш, ишлаб чиқаришга пудратнинг ва ижаранинг турли шакллари, ички хўжалик шартномаларини жорий қилиш, қишлоқ хўжалигини иқтисодий усуллар ёрдамида бошқаришга ўтиш Қашқадарёда бошланган илк тажриба эди. Бу тажриба истиқлол йиллари бозор иқтисодиёти тамойиллари ва талаблари билан бойитилиб бутун мамлакат миқёсида қўлланилди, давлатимиз аграр сиёсатининг мустаҳкам асосларидан бирига айланди.

Бешинчиган, ташкилотчилик-бошқарув ишлари-

нинг янги усуллари муваффақиятли жорий қилиш учун одамлар онгини, меҳнатга, ҳаётга муносабатини ҳам ўзгартириш керак эди. Шу сабабдан бутун вилоятда, барча корхона, ташкилотларда жорий қилинган иқтисодий ўқувлар қизгин баҳс-мунозараларга бой, амалий ва оммавий тус олди. Ишчи ва хизматчининг, деҳқон ва чорвадорнинг иқтисодий тафаккури, ҳаётга қараши ўзгара бошлади. Одамларда эски хўжалик юритиш усулларига нисбатан танқидий фикрлар, бозор иқтисодиёти унсурларига қизиқиш шакллани бошланди, социалистик иқтисодий тафаккурга дарз кетди.

Тажрибали ишчилар, деҳқонлар, мутахассислар билан маслаҳатлашилди, давра суҳбатлари ўтказилди, оқибатда вилоят ва туманлар миқёсида турли маслаҳат кенгашлари тузилди. Айниқса, вилоят деҳқонлар кенгашининг фаолияти жуда самарали бўлди. Кенгаш тавсияси билан деҳқонларга экиш муддатларини, айрим агротехник тадбирларни белгилашда мустақиллик берилди, айти пайтда янги агротехника тадбирларини қандай қўллаш ва илм-фан ютуқларидан фойдаланиш бўйича плакатлар ҳамда икки-уч варақли аниқ маслаҳатлар чоп этиб тарқатилди.

Олтинчиган, вилоятда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва техник-технологик қайта жиҳозлаш бошланди. Қарши ёғ-экстракция заводи, уй-жой қуриш комбинати, Қарши тикувчилик бирлашмаси, Шаҳрисабз ипак-йигирув фабрикаси, Қарши нон комбинати қайта жиҳозланди. Енгил саноат корхоналарига Япониядан, ҳар бир тумандаги иссиқ нон чиқарадиган корхоналарга эса Италиядан ускуналар келтирилди. «Термопласт» заводи, Шаҳрисабз дон маҳсулотлари комбинати, чанқоқни қондирувчи ичимликлар ишлаб чиқарувчи заводлар қурилди. Раҳ-

барлар ва мутахассислар олдига шундай талаб қўйилдики, ҳар бир янги қурилаётган корхона ёки цех энг замонавий ускуналар ва техника билан жиҳозлансин. «Бизга 5 йил илгари яратилган технология керак эмас. Чунки ҳар қандай технология 5–6 йилда эскириб қоляпти. Кечаги технологияни ишлатсак, қолоқ бўлиб қолаверамиз», — уқтирар эди вилоят раҳбари.

1987—1989 йилларда вилоятда 24 та ишлаб чиқариш корхонаси модернизация қилинди. Ўша йиллар атамаси ишлатилса, 20 дан ортиқ комплекс механизациялашган линиялар ўрнатилди. Ишлаб чиқариш корхоналарини техник қайта жиҳозлаш мақсадида 100 дан ортиқ ускуналар келтирилди, 45 та янги замонавий технологиялар ўзлаштирилиб, вилоят учун янги 200 га яқин маҳсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Еттинчиган, аҳолининг турмуш фаровонлиги ва маданиятини кўтариш, муҳтож қатламларни ҳар томонлама ҳимоя қилиш сиёсатининг кўпгина жиҳатлари айна шу вилоятда илк бор қўлланилди.

Суғориладиган 23 минг гектар ер одамларга томорқа сифатида бўлиб берилиши кўплаб оилаларни барқарор даромад манбаи билан таъминлаган ва ижтимоий муаммолар кескинлашувининг олдини олган эди. Шаҳарлар ва туман марказларининг бош режалари ишлаб чиқилиб тасдиқлангани, унда ижтимоий-маданий иншоотлар қурилишига, аҳолини тоза ичимлик суви ва газ билан таъминлаш, йўллар, бозорлар, савдо ва хизмат кўрсатиш тармоғини ривожлантиришга алоҳида устуворлик берилгани мамлакатимизда олиб борилаётган бугунги халқпарвар, инсонпарвар сиёсатнинг дебочаси эди, десак адолатли бўлади.

Ўша йиллари айрим ҳолларда бир ҳовлида 3–4

оила яшайдиган биргина Шаҳрисабз шаҳрида 7826 та эҳтиёжманд оилага ер участкаси берилди. Бунинг учун атрофдаги хўжаликлардан 730 гектар ер шаҳарга ўтказилди. Шаҳар кенгайди, янги маҳаллалар пайдо бўлди. Қарши шаҳрида «Пахтазор» ва 3-миттитуманларда қурилишлар ниҳоясига етказилди, 7-миттитуман қад ростлади. Якка тартибда уй-жой қуриш учун участка ажратиш бирданига уч барабар ошди. 1987–1989 йилларда вилоятда жами турли манбалар ҳисобига 2 млн кв. метр уй-жой қурилди.

Қишлоқ аҳолиси турмуш шароитини яхшилаш, фаровонлигини кўтариш ҳам бир зум эсдан чиқарилмади. Вилоят раҳбарининг ташаббуси билан Фани Бобоёров хўжалигида пишиқ гиштдан барча қулайликларга эга коттеж типигадаги 50 та уй-жой қурилди, айни ҳудудда вилоят семинари ўтказилди. Унинг самараси ўлароқ, кейин кўпгина туманларда, жумладан, магистрал йўл бўйларида бир ва икки қаватли коттежлар қурилди. Шаҳрисабз туманидаги Шакартери ҚФЙ Сойбўйи қишлоғининг ўзидагина 18 та бир қаватли ҳамда 4 та икки қаватли тураржой бинолари қад ростлади. Қарши тумани Таллиқўрғон қишлоғида эса 16 та икки қаватли, 37 та бир қаватли уй-жойлар индустриал усулда (йирик панелли ёки яхлит қуйма-монолит) қурилди. Икки қаватли уйлар икки оилага мўлжалланган эди. Бундай мисолларни ҳар бир туман бўйича кўплаб келтириш мумкин. Қишлоқлар қиёфаси ва уй-жойлари сифатига қанчалик жиддий эътибор қаратилганини 140 та хўжаликнинг барчаси штатига архитектор лавозими киритилиб, уларнинг фаолияти тўғрисида Низом ишлаб чиқилганидан ҳамда вилоят архитекторлари Украина ва Болтиқбўйи республикаларига қишлоқ қурилиши тажрибасини ўрганишга жўнатилганидан ҳам билса бўлади.

Кўринадики, бугун мамлакатимизда намунавий лойиҳалар асосида қурилаётган шаҳардагидек барча қулайликларга эга қишлоқ уй-жойлари ғояси ҳам синовдан илк бор Қашқадарёда ўтказилган эди.

Ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш янги поғонага кўтарилди. Шунга қадар туман марказлари қиёфаси кўримсиз, марказий кўчасидан ташқари кўпчилик кўчалари плансиз, баъзилари эгри-бугри, ҳар хил кўринишда, асосан пастқам, хом ғиштдан қурилган уй-жойлардан иборат эди. Ижтимоий инфратузилмаси яхши ривожланмаган, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат кўрсатиш корхоналари аҳоли сонига мос келмас, борларининг ҳам аксарияти турли майда дўкон кўринишида эди. Туман марказларида фақат биттадан типовой бинода жойлашган универмаг ва маиший хизмат уйи бўлар, улар ҳам ё маҳсулотсиз, ёхуд хизматсиз ҳувиллаб ётарди.

Вилоят раҳбарининг шахсан ташаббуси билан шаҳар, туман марказлари ва қишлоқлар қиёфасини замонавийлаштириш, одамларга қулайлик яратишга жадал киришилди. Энг аввало, барча шаҳарлар ва туман марказларининг бош режалари ишлаб чиқилди. Бош режаларда, юқорида таъкидланганидек, ижтимоий-маданий, савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари қурилишига, уларнинг оқилона жойлаштирилишига, теварак атрофи кўкалам ва обод бўлишига жиддий эътибор қаратилди. Республика собиқ Госпланининг мутасаддилари таклиф қилиниб, вилоятдаги ижтимоий инфратузилма аҳволи билан таништирилди ва улардан амалий ёрдам талаб қилинди.

1987—1989 йилларда 75 минг ўринли мактаб, 13 минг ўринли мактабгача таълим муассасалари, 3 минг ўринли техникум ва касб-ҳунар билим юртлари фойдаланишга топширилди. Ўша йиллари вилоятда 44 та

янги даволаш-профилактика муассасалари қурилган, чет элдан энг замонавий тиббий ускуналар, жумладан, республикада биринчи бўлиб компьютерли томограф келтирилганди. Шифохоналарда койка ўрни 1500 тага, поликлиникаларда смена қатнови 6000 тага ортди. Бу рақамлар ортида халқ учун улкан ғамхўрлик, инсонпарварлик ҳис-туйғулари турибди.

Шаҳрисабз, Китоб, Яккабоғ, Фузор, Қарши (иккита), Косон бозорлари, Шаҳрисабзнинг марказий кўчаси қайта реконструкция қилинди. Ҳар бир туманда кўплаб ҳунармандчилик устахоналари, чойхоналар, қаҳвахоналар, савдо дўконлари, болалар кафелари, музқаймоқ ва салқин ичимликлар сотиш шохобчалари бунёд этилди. Вилоят марказида Қўғирчоқ театри, «Мулоқот» ва «Эски масжид» театр-студиялари ташкил этилди. Ободонлаштириш ишларида кўп қаватли уйлар ҳовлисида болалар ва спорт майдончаларини тартибга келтириш, маҳалларда спорт майдончалари қуришга эътибор кучайтирилди.

Масалан, Қаршидек катта шаҳарда бирорта ҳам сув иншооти йўқ эди. Ислон Каримовнинг шахсан ташаббуси билан шаҳар стадионида сузиш бассейни қурилди. Бундан ташқари, иккита спорт зали, иккита бассейн, бир неча тренажёр заллари ва даволаш-профилактика хоналари бўлган янги йирик спорт-соғломлаштириш комплекси бунёд этилди. Болалар спортига, ёш авлоднинг соғлом ўсишига катта кучгайрат ва маблағ йўналтирилди. Юзлаб спорт майдончалари, иншоотлари, спорт заллари, теннис кортлари барпо этилди. «Бизнинг болаларимиз ҳеч кимдан кам бўлмаслиги керак. Ҳарбий хизматда бировлардан дакки еб юрмасин. Уларни соғлом ва бақувват этиб тарбиялашимиз шарт», — деган сўзларни тез-тез такрорларди Ислон Каримов.

Мустақилликка эришилгач, Ўзбекистон ўз даражасига, салоҳиятига, хусусиятларига мос тараққиёт йўлини танлади. Юртбошимиз Ўзбекистонда янги жамият қуришнинг 5 та тамойилини ишлаб чиқдики, улар «Ўзбек модели» деган номда бутун дунёда тан олинган тараққиёт моделига асос бўлди. Ўзбек моделининг олий пировард мақсадини, халқимизнинг тарихий орзу-ниятларини Президентимиз томонидан таърифланган миллий ғоя қисқа ва мужассам ифодалайди – «Озод ва обод Ватанда, эркин ва фаровон яшаш» (Бошқача ифодаси – «Ўзбекистон – келажаги буюк давлат»).

Мамлакатда амалга оширилган ислохотлар ана шу буюк орзу-истакка эришишга, яъни мустақилликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш, иқтисодий ривожлантириб, Ўзбекистонни тараққий этган мамлакатлар даражасига кўтариш («озод ва обод Ватан»), инсон эркинликлари ва ҳуқуқларини тўла таъминлаб, юксак турмуш даражасига эришиш («эркин ва фаровон яшаш»)га қаратилган. Миллий ғоянинг бундай шаклда ифодаланишида биз жамият ва шахс манфаатлари уйғунлигини кўрамыз. Халқни, жамиятимизни олий мақсад йўлида бирлаштиришда бу ғоя улкан аҳамият касб этди.

Тараққиётнинг ўзбек модели ва миллий ғоямизни шакллантириш, уларнинг асосий тамойиллари ва тушунчаларини белгилаш Президент Ислам Каримов ижоди ва амалий арбоблик, раҳбарлик фаолиятининг энг ёрқин чўққиларидан биридир. Зеро, тараққиётнинг ўзбек модели тор маънодаги иқтисодий ривожланиш йўли эмас. У ўзида, шунингдек, давлат ва жамият қурилишини, маънавий-маданий меросни тиклаб ривожлантиришни, янги инсонни – баркамол авлодни тарбиялашни, одамларнинг онги, тафаккурини ўстиришни, инсон ҳуқуқлари ва эр-

кинликларини таъминлашни, демократлаштириш ва фуқаролик жамияти асосларини мустаҳкамлашни, умуман, жамият ҳаётини тубдан янгилашнинг барча масалаларини қамраб олади.

Мазкур масалаларни ҳал қилиш бир-бири билан чамбарчас боғлиқ икки буюк омилга — иқтисодиёт ва маънавиятга таянади. Иқтисодиёт барча ислохотларнинг моддий негизини, моддий ҳаракатлантирувчи кучини ташкил этса, маънавият унинг интеллектуал ва илмий негизини, руҳоний ҳаракатлантирувчи кучини ифодалайди. Мустақилликнинг биринчи кунлариданоқ Юртбошимиз иқтисодиёт ва маънавиятга баб-баравар эътибор қаратиш лозимлигини уқтирди. Чунки ҳар қандай пухта ўйланган дастурлар ҳам аҳоли онгига етиб бормаса, унинг ишончига ва амалий интилишига айланмаса, кутилган самарани бермайди. Шу сабабдан Юртбошимиз «Юксак маънавият — енгилмас куч» асарида иқтисодиёт ва маънавиятни парвоздаги қушнинг икки қанотига ўхшатади.

Яна шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, ўзбек модели тараққиётнинг эволюцион, яъни тадрижий йўлига таянади. У «фалаж терапияси» деб аталган усулларнинг ҳар қандай шаклини бошданок инкор этган эди, бундан кейин ҳам «тез самара берадиган», суворийларча ҳамла билан муаммоларни ҳал қилиш усулларини маъқулламайди.

ХАЛҚПАРВАР СИЁСАТ ВА ИЖТИМОЙ АДОЛАТ — МУВАФФАҚИЯТЛАР ГАРОВИ

Ў Табиийки, ҳеч қандай орзу-истак, айниқса, миллатнинг олий мақсадлари ўз-ўзидан рўёбга чиқиб қолмайди.

Бунга эришиш учун аввал жамиятни тубдан ислоҳ қилиш зарур. Ў Ислом Каримов раҳбарлигида халқи-

миз ҳамжиҳатлик билан мустақилликнинг биринчи кунлариданоқ, ислоҳотларга енг шимариб киришди. Ўша йиллар собиқ шўро республикаларининг деярли ярмида турли шакллардаги келишмовчиликлар, можаролар авж олди. Қўшни Тожикистонда, Грузияда, Молдова, Шимолий Кавказда фуқаролар уруши, Озарбайжон ва Арманистон ўртасида Тоғли Қорабоғ учун уруш юзага келди. Шарқий ва Фарбий Украина ўртасида турли зиддиятлар, баҳслар бу мамлакат яхлитлигига реал хавф солди. Ўзбекистон эса Ислом Каримов раҳбарлигида жамият жипслигини, тинч-тотувлигини сақлаб қолди, бунёдкорлик ишлари билан машғул бўлди, иқтисодиёт ва ижтимоий ҳаётни тубдан янгилай бошлади. Чунки ижтимоий адолат бузилишига йўл қўйилмади. Халқ билан барча масалаларда, айниқса, қийинчиликлар тўғрисида очиқ-ойдин гаплашилди. Президент Ислом Каримовнинг «Халқ қийинчиликларга чидайди, аммо адолатсизликка чидай олмайди», деган сўзлари барча бўғин раҳбарлари учун дастурий тамойилга айланди.

Шу ўринда янги жамият қуриш борасидаги асосий ислоҳотларни, қисқача бўлса-да, эслаб-эслатиб ўтиш жоиздир.

Иқтисодиёт соҳасига:

1. Мамлакатимизда мулкчиликнинг турли шакллари, жумладан, хусусий мулк вужудга келди, уларнинг тенг ҳуқуқлилигини давлат кафолатлади ва амалда таъминлади, айти пайтда устуворлик хусусий мулк ривожланишига берилди. Бугун мамлакатимизда давлат мулки, АЖ, МЧЖ, хусусий корхоналар, қўшма корхоналар, кичик бизнес корхоналари, аралаш мулк корхоналари, фермер хўжаликлари ва бошқа турли-туман мулкчилик шакллари эмин-эркин фаолият кўрсатмоқда.

2. Иқтисодиётда чуқур таркибий ўзгаришлар бошланди. Агар мустақилликдан аввал республикамиз иқтисодиёти кўпроқ арзон хом ашё етказиб беришга мўлжалланган бўлса, истиқлол йиллари янги саноат тармоқлари, қўшимча қиймат ҳосил қиладиган тайёр маҳсулотлар чиқарадиган замонавий завод ва фабрикалар сони кескин кўпайди. Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган турли русумдаги енгил автомобиллар, автобусларни кўплаб мамлакатлар харид қилмоқда. Маиший электроника, рангли телевизорлар, мебель ва уй-рўзғор буюмлари, енгил саноат, кимё саноати, қурилиш материаллари ишлаб чиқарадиган, янги хизмат турлари кўрсатадиган корхоналар вужудга келди. Ўзбекистоннинг экспорт салоҳияти бир неча баробар ортди, экспорт структураси тубдан ўзгарди.

Республикада Асака ва Самарқанд автомобилсозлик заводи, «Шўртангазкимё» мажмуаси, Қўнғирот сода заводи, Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, Таллимаржон ИЭС, ҳар бир вилоятда бир нечтадан енгил саноат, озиқ-овқат саноати корхоналари, юзлаб, минглаб турли йўналишдаги кичик корхоналар, ўнлаб қўшма корхоналар қурилиб фойдаланишга топширилди.

Агар мустақилликнинг дастлабки йилларида, масалан, Қашқадарё вилоятида четга сотилаётган маҳсулотлар улушида пахта хом ашёси етакчи ўрин эгаллаган бўлса (85 фоиз), 2009 йилга келиб унинг улуши 8 фоизни ташкил этмоқда. Агар илгари Шўртан газ конларида қазиб олинаётган табиий газнинг таркибидаги этан ажратиб олинмасдан, метан билан қўшиб ёқилғи сифатида ишлатилган бўлса, эндиликда Президентимиз ташаббуси билан барпо этилган «Шўртангазкимё» мажмуасида этан ажратилиб, ундан турли маркадаги полиэтилен ишлаб чиқилмоқ-

да. Полиэтилендан эса республикамиз корхоналари қувур ва мебелдан тортиб, уй-рўзғор буюмларию ҳар хил безаклар, идишлар, саноат учун керакли юзлаб маҳсулотлар ишлаб чиқаряпти, улар мамлакат ички ва ташқи бозорида сотиляпти. Полиэтиленнинг ўзи ҳам экспорт қилиняпти. Бошқача айтганда, полиэтилен республикамиз учун анча танқис ҳисобланадиган металл ва ёғоч (тахта), пластмасса ва резина-техник материаллари ўрнини кўп ҳолларда босмоқда.

Юқоридагиларга қўшимча кўплаб янги темир йўллар, автомобиль йўллари, коммуникация ва алоқа, электр линиялари, газ қувурлари, умуман, иқтисодиётнинг базавий соҳаларига тегишли янги корхоналар қурилди. Ислоҳотларни ўтказишда узоқни кўзлаб иш тутилгани сабабли, иқтисодиётнинг айна ўша базавий соҳалари — ёқилғи-энергетика, транспорт ва коммуникация, алоқа ва бошқа соҳаларга йирик ҳажмларда инвестициялар жалб қилинди.

3 (Иқтисодиётнинг аҳоли турмуш даражасига ва мамлакатимиз иқтисодий қудратини мустаҳкамлашга таъсир кўрсатадиган тармоқлари қаторида қишлоқ хўжалигига ҳам устуворлик берилди.) Биз ғалла мустақиллигига, озиқ-овқат хавфсизлигига, мамлакат вилоятларининг ички алоқасида транспорт-коммуникация мустақиллигига эришдик.) Маълумки, транспорт ва йўл масаласи ўта жиддий муаммо эди. Баъзи вилоятларимизга бориш учун қўшни давлатларни кесиб ўтишимизга тўғри келарди. Мазкур ҳолатни бартараф этиш мақсадида 633 км узунликдаги Навоий — Нукус ва 223 кмлик Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон темир йўллари, Қамчиқ довони орқали Фаргона водийсига тезкор автомобиль йўли қурилганини мисол тариқасида келтириш мумкин.) Навоий вилоятида эркин индустриал-иқтисодий зонанинг,

Ангрнда логистика (таъминот, товар ва хом ашё ет-казиб бериш) марказининг барпо этилгани ва ривожланаётгани ҳам, бир томондан, иқтисодиётдаги чуқур таркибий ўзгаришларга, транспорт-коммуникация тизими ривожланишига мисол бўлса, иккинчи томондан — жаҳон ҳамжамияти билан иқтисодий интеграциялашувимиз кучаяётганига аниқ далил бўлади.

Қашқадарё воҳасида «Шўртангазкимё» мажмуаси, Таллимаржон ИЭС, Cotton Road, «Оқсаройтекс», «Яккабоғтекс», «Хумотекс» корхоналарининг қурилиши, ёқилғи-энергетика тизимида қилинган ва айни пайтда амалга оширилаётган ишлар кўлами, киритилаётган инвестициялар ҳажми кишини беихтиёр хайратга солади. Биргина 2009 йилда вилоят иқтисодиётига 2192,9 млрд сўмлик инвестициялар, жумладан, 819,4 млрд сўмлик чет эл инвестициялари жалб қилинди. Уларнинг 77 фоизи тўғридан-тўғри инвестициялардир. 2010 йилда 2543,7 млрд сўмлик инвестицияларни жалб қилиш кўзда тутилмоқда. Бу йил мустақиллик байрами арафасида вилоятда яна бир йирик корхона — Деҳқонобод калий ўғитлари заводи ишга туширилади.

Ислоҳотларни илмий асосда оқилона, устувор йўналишларни аниқ белгилаб, тармоқлар орасида номутаносибликка йўл қўймасдан амалга ошириш, аҳолининг муҳтож қатламларини муҳофаза қилиш, Ўзбекистонда нафақат макроиқтисодий барқарорликни, шунингдек, ижтимоий-сиёсий барқарорликни ҳам таъминлаш имконини берди.

3. Ишлаб чиқаришни диверсификация ва модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш, янги турдаги сифатли ва рақобатбардош маҳсулотлар етиштиришни кўпайтириш, қатор маҳсулот турларини ишлаб чиқаришни маҳаллийлашти-

риш борасида ҳам йирик тадбирлар, лойиҳалар амалга оширилди. Бу ишлар, айниқса, кейинги йилларда сезиларли кучайди. Чунки мустақилликнинг дастлабки 10 йилида ўтиш даври учун ўта долзарб бўлган ташкилий қайта қуриш масалалари, бозор инфратузилмасини, ислоҳотларнинг ҳуқуқий базасини яратиш каби бирламчи вазифалар бажариб бўлинди. Ўзбекистон 2001 йилдан мустақил ривожланишнинг иккинчи босқичи — «фаол демократик янгиланишлар ва мамлакатни модернизация қилиш даври»га қадам қўйди.

Бу йўлда фақат Қашқадарё вилоятининг ўзидagina 2009 йилда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлашга 80 млрд сўм, маҳаллийлаштириш дастури тадбирларига 13,3 млрд сўм сарфланди, 2010 йилда бу тадбирларга тегишлича 12 ва 19,7 млрд сўм сарфланиши кўзда тутилган. Мазкур дастурлар муваффақиятли бажарилаётганини белгиланган вазифалар йилнинг биринчи ярмида 110 фоизга удалангани яққол кўрсатади.

4. Ўзбекистон иқтисодиётида кўп тармоқли кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик тизими вужудга келди. Бу соҳа бизда иқтисодий сиёсатнинг устувор йўналишларидан ҳисобланади. Чунки кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ички бозорни зарур маҳсулотлар ва хизмат турлари билан тўлдиришнинг самарали, бозор талабларига жуда тез мослашувчан шакли ҳисобланади. Бундан ташқари, у аҳолини иш билан таъминлаш, бандлик муаммоларини ҳал қилишнинг етакчи воситасидир. Қолаверса, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мулкдорларнинг ўрта синфини шакллантиради, аҳоли турмуш фаровонлигини юксалтиришда улкан салоҳиятга эга.

Маълумки, ўрта синф ва аҳоли турмуш фаровонлиги жамият ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий барқарорлигининг асосий таянчи ва негизидир. Бутун Қашқадарё вилоятида 76 мингга яқин кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари самарали фаолият юритмоқда. Улар 2009 йилда жами 979 млрд 405 млн сўмлик маҳсулот етиштирди ва хизмат кўрсатди. 2010 йилнинг олти ойида бу кўрсаткич 545 млрд 908 млн сўмни ташкил этди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг вилоят ялпи ҳудудий маҳсулотдаги улуши 52 фоизга етди.

5. Республикамизда қишлоқ хўжалиги тубдан қайта қурилди. Илгари ишлаб чиқариш самарадорлиги паст, харажатлари баланд, норентабел, сурункали қарзга ботиб ётадиган колхоз ва совхозлар ўрнида фермер хўжаликлари ташкил этилди. Бутун фақат Қашқадарё вилоятининг ўзида 8599 та қишлоқ хўжалигининг турли соҳаларига ихтисослашган фермер хўжаликлари фаолият юритмоқда (республикада — 80628 та). Уларнинг 6452 таси пахта ва ғалла етиштиришга, 1550 таси боғдорчилик ва сабзавотчиликка, 86 таси бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари тайёрлашга ихтисослашган. Кейинги йилларда асаларичилик ва балиқчиликка ихтисослашган фермерлар сони кўпаймоқда.

Фермер хўжаликларининг вужудга келиши қишлоқ қиёфасини ҳам ўзгартира бошлади. Чунки уларга хизмат кўрсатадиган инфратузилма пайдо бўлди: минибанклар, ёнилғи-мойлаш материаллари, ўғит, кимёвий препаратлар сотувчи шохобчалар, зооветеринария хизмати кўрсатувчи тузилмалар, савдо-тайёрлов корхоналари, қайта ишлаш корхоналари ҳамда ҳар хил ижтимоий-маданий объектлар қурилди. Ислоҳотлар қишлоқ аҳолисининг онги, тафаккурини ижобий томонга ўзгартирди. Деҳқонда ерга эгалик

ҳисси қайта тикланди. Унинг меҳнатга, ерга, ўзига муносабати, ҳўжаликни юритиш усуллари тубдан ян-гиланди.

Қишлоқда бозор инфратузилмаси ва қайта иш-лаш саноати, хизмат кўрсатиш корхоналари, хусу-сий тадбиркорлик пайдо бўлиши аҳолининг касбий тайёргарлигига ва хилма-хил касбларни, янги би-лимлар ва меҳнат кўникмаларини ўзлаштиришига катта таъсир кўрсатди. Ҳозирги қишлоқ аҳолиси бун-дан 10—15 йил бурунги қишлоқ аҳолисидан ўзининг онг даражаси, маданий савияси, психологияси, кас-бий билимлари хилма-хиллиги, ҳаётга муносабати билан яхши маънода сезиларли фарқ қилади.

6. Юртимизда иқтисодиёт тизимида чуқур инсти-туционал ўзгаришлар муваффақиятли амалга оши-рилди. Марказлашган режали иқтисодиёт билан боғ-лиқ баъзи бир вазирликлар, маҳкамалар тугатилди, бошқалари тубдан ислоҳ этилди. Бозор иқтисодиёти талаблари ва эҳтиёжларига мос янги институтлар — тижорат банклари, молия-кредит тузилмалари, бир-жалар, суғурта ва инвестиция компаниялари, кон-салтинг фирмалари, савдо ва товар ишлаб чиқарув-чилар палаталари ва бозор иқтисодиётининг бошқа инфратузилмалари шаклланди. Улар бугун респуб-ликамик иқтисодиётининг жадал ривожланишига хизмат қилмоқда.

Давлат ва жамият қурилишига:

1. Мамлакатимизда ҳокимиятнинг уч шохобча-си — қонунчилик ва вакиллик ҳокимияти, ижроия ҳокимияти, суд ҳокимияти бир-биридан ажратилди. Улар ўртасидаги муносабатлар Ўзбекистон Респуб-ликаси Конституцияси ва тегишли қонунлар орқали тартибга солинади. Айни пайтда ҳокимиятнинг уч мустақил бўғинини ўзаро бирлаштирувчи омил — бу миллий ғоядир.

Мустақилликнинг илк қадамлариданоқ ислохотларнинг ҳуқуқий базасини яратишга, янги қонунлар ва кодекслар қабул қилишга киришилди. Мамлакатда эркин сайловлар жорий қилинди, у муттасил такомиллашиб бормоқда.

2. Юқори вакиллик ҳокимияти — Олий Мажлис такомиллашиб, икки палатали тизимга ўтказилди. Агар Қонунчилик палатаси доимий асосда янги қонунлар яратиш устида иш олиб борса, Сенат ўз фаолиятини давлат ва ҳудудлар манфаатларини уйғунлаштириш йўналишида ташкил этади. Шу нуқтаи назардан, Сенат Қонунчилик палатаси қабул қилган қонунларни муҳокама қилади, зарур ҳолларда уларни қайта кўриб чиқиб, камчиликларини тузатишга қайтаради. Барча талабларга жавоб берадиган қонунларнигина тасдиқлайди. Президентимиз ташаббуси билан Сенат ҳамда Вазирлар Маҳкамасига давлат раҳбари ваколатларининг сезиларли қисми ўтказилди. Бу ҳам бошқарувни амалда демократлаштиришнинг яна бир тасдиғидир.

3. Ижроия ҳокимиятининг қуёи ва ўрта бўғинларида миллий давлатчилигимиз тажрибаси ва тарихий анъаналари ҳисобга олиниб, ҳокимлик институти тикланди. Бу жойлардаги раҳбарларнинг шахсий ташаббускорлиги, ваколоти ва масъулиятини кучайтиришга хизмат қиляпти.

4. Кўппартиявийлик тизими жорий қилиниши сайловларнинг янада демократлашувига, аҳоли турли қатламлари манфаатларини аниқ ва ошкора ифодалашга, фуқароларнинг сиёсий маданияти ва фаоллиги юксалишига омил бўлмоқда. Сиёсий қарашлар, концепциялар ва дастурлар ранг-баранглиги, рақобати вужудга келди. Ушбу жараён йилдан-йил такомиллашиб, ривожланиб борапти.

5. Суд-ҳуқуқ тизими ислоҳ қилиниши натижа-

сида жиноят ишлари бўйича, фуқаролик ишлари бўйича, хўжалик ишлари бўйича мустақил судлар шаклланди. Мамлакатда қабул қилинаётган қонунлар, ижроия ҳокимият қарорлари ва фаолиятининг Ўзбекистон Конституциясига мос бўлишини назорат қилувчи ва таъминловчи Конституциявий суд тузилди.

6. Самарали институционал ўзгаришлар нафақат иқтисодиёт ва давлат тизимида, шунингдек, фуқаролик жамияти тизимида ҳам амалга оширилди. Олий Мажлис Омбудсмани ва унинг жойлардаги вакиллари, Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ, фуқаролик жамиятини ўрганиш маркази ва унинг ҳудудий бўлимлари, «Маҳалла», «Нуроний», «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми», «Соғлом авлод учун» ва шу каби қатор жамғармалар, «Камолот» ЁИХ, «Келажак овози» ёшлар ташаббуслари маркази ва бошқа кўплаб нодавлат-нотижорат тузилмалари, эркин ОАВ юртимизда янгидан вужудга келган фуқаролик институтларидир. Улар мустақиллик даврида ислоҳ қилинган анъанавий жамоат ташкилотлари (касаба уюшмалари, ижодий уюшмалар ва ш.к) билан биргаликда «кучли давлатдан — кучли фуқаролик жамияти сари» ривожланишга ўз ҳиссаларини қўшмоқда. Бу ташкилотлар жойларда ҳокимият идоралари устидан жамоатчилик назоратини олиб бормоқдалар. Зеро, давлат ва жамият қурилишидаги ислохотларнинг асосий мақсадларидан бири — бошқарув ҳокимиятини босқичма-босқич номарказлаштириш (марказий ҳокимият ваколатларининг бир қисмини маҳаллий ҳокимиятларга бериш) ҳамда носийлаштириш, яъни сиёсий тузилма ҳисобланадиган давлат идоралари ваколатлари ва вазифаларининг сезиларли қисмини ўзини-ўзи бошқариш органларига ва жамоат ташкилотларига ўтказишдир.

Юртимизда қисқа давр ичида бу борада ҳам анча ишлар қилинди. Айниқса, ўзбекона одилликнинг, жамоавийликнинг ўзига хос ноёб модели — маҳалла институтининг жамият ҳаёти ва бошқарувидаги роли кескин кучайди.

Ижтимоий ва маънавий соҳага:

Миллий тикланиш ва ривожланишимиз фақат иқтисодиётга ёхуд давлат ва жамият қурилишигагина тааллуқли эмас, албатта. Бизда, юқорида таъкидланганидек, иқтисодиёт ҳам, давлат ҳам инсонга, унинг манфаатларини, талаб ва эҳтиёжларини қондиришга хизмат қилади. Мустақиллик йилларида халқимиз том маънода маънавий эркинликка эришди. Халқ ўз давлат тилига эга бўлди, маданий меросимизнинг аввал тақиқланган ва яширилган қисми ўрганила бошланди, имон-эътиқод ва виждон эркинлиги кафолатланди, фикрлар ва қарашлар ранг-баранглиги, плюрализм қарор топди. Халқнинг тарихий хотираси тиклана бошлади, буюк аждодларимиз, миллат қаҳрамонларининг табарруқ номлари оқланди, улуғлар ижоди халққа қайтарилди.

Амир Темур, Жалолиддин Мангуберди, Навоий, Улуғбек, Бобур, Аҳмад Фарғоний, Имом Бухорий, Замахшарий, Нақшбанд, Имом Мотуридий, Абдулоҳиқ Ғиждувоний юбилейлари миллий ва халқаро миқёсда ЮНЕСКО ҳамкорлигида нишонланди. Худди шундай «Алпомиш» достони, «Авесто» ҳамда Маъмур академияси тўйлари, тарихий шаҳарларимиз Самарқанд, Бухоро, Тошкент, Хива, Қарши, Термиз, Шаҳрисабз, Марғилон юбилейлари ҳам халқаро миқёсда кенг байрам қилинди.

Она Ўзбекистонимизнинг шарафли ва ниҳоятда мураккаб тарихи объектив ва батафсил қайта ёзилди.

Маънавият ва мафкура соҳасидаги ислоҳотлар давомида давлат цензураси бекор қилинди, синфийлик ва партиявийлик тамойилларидан, коммунистик мафкуранинг яккахокимлигидан, давлат атеизми сиёсатидан воз кечилиб, мафкуралар ва қарашлар плюрализи, виждон эркинлиги, сўз эркинлиги жорий қилинди, халқимизнинг тарихий хотираси билан бир қаторда соғлом миллий ғурурини тиклаш борасида мисли кўрилмаган маърифий ишлар амалга оширилди.

Албатта, маънавий юксалиш ва дунёқарашни ўзгартириш иқтисодий ислоҳотларга нисбатан мураккаброқ ва зиддиятлюроқ жараён эканлиги маълум. Масалан, бизда ҳам кимлардир жамиятнинг тайёргарлик даражасини, шу жумладан, қонунчилик базаси, давлат ва фуқаролик институтларининг реал ҳолатини, фуқароларнинг сиёсий, ҳуқуқий билимлари ва маданий савиясини ҳисобга олмасдан, ғарб андозаларига мос демократияни жорий қилиш тарафдори бўлиб чиқди. Кимлардир, аксинча, исломий бошқарувни, ислом халифалигини, шариат тартибларини ўрнатишни истаб қолди, ҳатто баъзи бир тажрибасиз ёшлар ва авом кишилар диний экстремизм ва террорчилик, турли ифвогарликлар тузоғига тушди. Шу сабабдан юртимизда мунтазам тарбиявий, маънавий-маърифий тадбирлар ташкилий, профилактик ва ижтимоий-иқтисодий ишлар билан узвий бирликда олиб борилди. Бузғунчи ғоялар ва аҳборот хуружига жавобан мафкуравий иммунитетни шакллантириш бўйича ишлар ҳамда «оммавий маданият» ниқоби остидаги аксилмаданиятга қарши фаол кураш олиб борилди.

Ижтимоий соҳада ҳам туб ислоҳотлар ўтказилди. Халқ таълимида, соғлиқни сақлаш тизимида, маданият ва спорт ишларида, ижтимоий таъминот ва му-

ҳофаза, бандлик ва иш билан таъминлаш соҳаларида чуқур ўзгаришлар юз берди. Айтиш мумкинки, мазкур тизим ҳам тўлиқ қайта қурилди.

Таълим соҳасидаги ислоҳотлар туфайли халқимиз ўз тарихида илк бор миллий мактабига эга бўлди. Давлат таълим стандартлари, дастурлар яратилди, янги дарсликлар ёзилди. Юртбошимиз томонидан жаҳонда ўхшаши йўқ 12 йиллик бепул мажбурий таълим тизими жорий қилинди. У 9 йиллик таянч мактаби таълими ва 3 йиллик ўрта махсус, касб-ҳунар таълимидан иборат этиб белгиланди.

Ўтган йиллар давомида биргина Қашқадарё вилоятида «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» доирасида 7 та академик лицей, 130 та касб-ҳунар коллежи қурилди ёки капитал реконструкция қилинди. «2004 – 2009 йилларда мактаб таълимини ривожлантиришнинг давлат умуммиллий дастури» доирасида 115 та янги мактаб қурилди, 197 таси капитал реконструкция қилинди, 352 та мактаб капитал таъмирланди. Коллеж ва мактаблар қурилиши бундан кейин ҳам давом этади.

Таълим соҳасида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг бунёдкорлик аҳамияти миллий чегаралардан чиқиб халқаро аҳамият касб этди ва жуда тез халқаро эътирофларга сазовор бўлди. Шу боис Президентимизни жаҳоннинг қатор йирик нуфузли академиялари ва университетлари ўзларининг фахрий аъзодиги ёки докторлиги ва профессорлигига сайлади.

Мамлакатимизда соғлиқни сақлаш икки поғонали тизимга ўтказилди. Биринчи поғонанинг асосини қишлоқ врачлик пунктлари (ҚВП) (шаҳарларда тегишли поликлиника ва даволаш-профилактика муассасалари), иккинчи поғонанинг асосини Республика шошилинч тиббий ёрдам илмий маркази, унинг

вилоят филиаллари ва туман бўлимлари ташкил этади. Бугун Қашқадарёда 258 та ҚВП, 5 та шаҳар врачлик пункти, 83 та касалхона, 3 та санаторий, 84 та амбулатория-поликлиника, 9 та махсус ихтисослашган диспансер — жами 430 дан ортиқ даволаш-профилактика муассасалари аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Вилоятда илғор тиббиёт техникалари билан жиҳозланган клиник марказлар ташкил этилган. Республиканинг қатор тиббиёт илмий-текшириш институтлари филиаллари фаолият юритмоқда.

Маданият ва спорт соҳасида ҳам улкан ўзгаришлар юз берди. Мустақиллик йилларида, юқорида айтилганидек, она тилимизга, маданий меросимизга муносабат тубдан ўзгарди. Қарши ва Шаҳрисабз шаҳарлари 2700 йиллик тўйлари муносабати билан кўплаб тарихий-архитектура ёдгорликлари таъмирланди, тикланди. Айниқса, шўро даврида ҳибсхонага айлантирилган Одина жомеъ масжидининг, шаҳар сардобасининг қайта тикланиши, Одина мажмуасида «Ўзликни англаш маркази»нинг ташкил этилиши, Шаҳрисабзда Амир Темурга, Қаршида оддий меҳнаткаш оилага «Эл-юрт таянчи» номида монумент ўрнатилиши маданий тикланиш ва ривожланиш борасида Ўзбекистонда амалга оширилаётган улкан ишларнинг ёрқин мисолларидир.

Спортни, айниқса, болалар спортини ривожлантириш Президентимиз томонидан олға сурилган баркамол авлодни тарбиялаш концепциясининг ажралмас қисми ҳисобланади. Бугун Қашқадарё вилоятида 4221 та спорт иншоотлари ва майдончалари мавжуд. Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилгандан буён 2003 — 2009 йилларда унинг ҳисобидан 110 та замонавий спорт иншоотлари қурилди. Бу йил яна 7 та мактабда спорт заллари қурилмоқда. Улар мустақиллик куни ва янги ўқув

йили бошланишигача ишга туширилади. Бундан ташқари, корхона ва ташкилотлар ҳисобидан қатор стадионлар, спорт саройлари, сузиш бассейнлари, футбол майдонлари, шу жумладан, сунъий қопламали футбол майдонлари қурилди. Жорий йилда спорт ва жисмоний тарбия моддий базасини мустаҳкамлашга биргина Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳисобидан 5,3 млрд сўм маблағ сарфланди. Қарши шаҳрида бунёд этилган Олимпия захиралари спорт базаси, «Шўртангазкимё» мажмуасининг маданият ва спорт маркази, Фузор туманида барпо этилган марказий стадион ва спорт саройи вилоятимизнинг фахрига айланди, десак, муболаға бўлмайди.

Ижтимоий соҳада, маънавият ва таълим-тарбия тизимида олиб борилаётган ислоҳотлар натижасида халқимизнинг онги, дунёқараши, ижтимоий мўлжаллари ва идеаллари янгиланди, одамларнинг ўзи ўзгарди. Бугун ҳаётга янгича фикрлайдиган, дунё халқлари билан тенг мулоқот ва ҳамкорлик қила оладиган навқирон авлод вакиллари кириб келмоқда. Айнан мана шу янги авлод ислоҳотларнинг бундан кейинги муваффақиятларини таъминлайди ва Ўзбекистоннинг буюк келажагига хизмат қилади.

19 йиллик мустақил тараққиёт йўлимизга назар ташлар эканмиз, бу йўл жуда шарафли, аммо жуда мураккаблигини, асло енгил бўлмаганини кўрамыз. Дадил айтиш мумкинки, барча ютуқларимиз гарови Президентимиз томонидан олиб борилаётган адолатли ва халқпарвар ички ва ташқи сиёсат бўлди. Натижада, Юртбошимиз ҳақли таъкидлаганидек, «Халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъектига айланган, жаҳон ҳамжамиятида ўзининг муносиб ва мустаҳкам ўрнига эга бўлган, Ўзбекистон деб аталган янги демократик давлат барпо этилди».

Ўзбекистондаги ва баъзи қўшни мамлакатлардаги аҳволни ўзаро солиштириб, яна бир бор давлатимиз, Президентимиз сиёсатидан тўла миннатдор бўлиш, шукрона қилиш туйғусини ҳис қиласан, киши. Чунки бизнинг республикамызда ҳозирги мураккаб давр ўртага қўяётган талаб ва муаммоларга тўлиқ жавоб бера оладиган стратегия ва ҳаракат дастури ишлаб чиқилган. Бу эса барқарор ривожланишимизнинг асоси бўлиб хизмат қилмоқда. Бундай стратегия ва ҳаракат дастурига эга бўлиш Президент Ислам Каримов иш услубининг асосий тамойилларидан биридир.

Илоҳим, юртимизга, миллий жипслигимизга, тинч-тотувлигимизга кўз тегмасин!

АБДУРАҲИМ ЭРКАЕВ

СОБИТҚАДАМ КАРВОН

Тошкент «Маънавият» 2010

Муҳаррир *Р. Қўчқоров*
Мусаввир *Ш. Соҳибов*
Техн. муҳаррир *Т. Золотилова*
Мусаҳҳиҳ *О. Бозорова*
Компьютерда тайёрловчи *Ш. Соҳибов*

Босишга 11.08.2010 й. да рухсат этилди. Бичими 84×108/₃₂. Baltica гарнитураси. Офсет босма усулида босилди. Шартли б. т. 1,68. Нашр т. 1,8. 10000 нусха. Буюртма № 148. Нархи шартнома асосида.

«Маънавият» нашриёти. Тошкент, Паҳлавон Маҳмуд 2-берк кўча, 2-уй. Шартнома 15–10.

«Credo Print Group» корхонасида чоп этилди. Тошкент. Боғишамол, 160. 2010.

66.3(5Ў)6
Э 78

3000e

Эркаев, Абдурахим.

Собитқадам қарвон [Техт] / А. Эркаев; муҳаррир
Р. Қўчқоров; мусаввир Ш. Соҳибов – Тошкент:
«Маънавият», 2010. – 32 б.

ББК 66.3(5Ў)6

Manavraj

ISBN 978-9943-04-123-3

9 789943 041233